

Hästen – en del av det svenska samhället

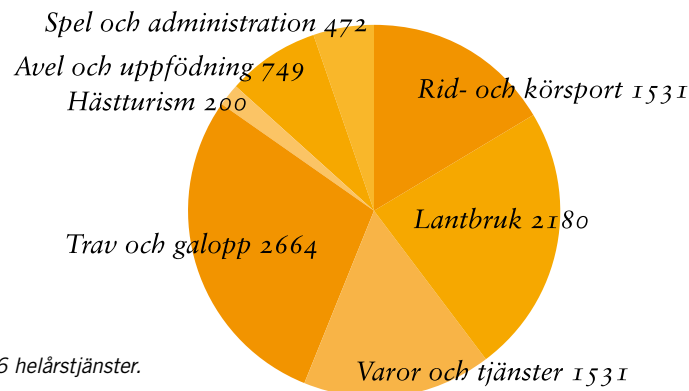
Hästen – en del av det svenska samhället

I dag har hästen en viktig roll i vårt samhälle. Hästen bidrar till att hålla landsbygden levande och näringen kring den skapar arbetstillfällen så att människor kan bo och leva i hela Sverige. Hästen bidrar även till en bättre folkhälsa och en meningsfull fritid för många, framför allt unga flickor.

Hästnäringens samhällsekonomiska betydelse i Sverige idag

I dag finns uppskattningsvis cirka 300 000 hästar i Sverige. Det utbredda intresset för hästar medför en stor efterfrågan på varor och tjänster. År 2004 genomförde Sveriges lantbruksuniversitet (SLU) en analys av hästnäringens samhällsekonomiska betydelse i Sverige. Begreppet hästnäring definieras enligt följande: ”I begreppet hästnäring inkluderas de företag och individer som begagnar sig av hästen vid produktion av nyttigheter som efterfrågas i samhället.” SLU:s studie tar dock enbart fasta på ekonomiska effekter som uppstår till följd av transaktioner inom hästrelaterad verksamhet i Sverige. Studien försöker alltså inte kvantifiera sociala värden eller nyttoaspekter (till exempel värdet av öppet landskap och hälsomässiga aspekter) som kan anses utgå från landets hästbestånd. Den samhällsekonomiska analysen visar att svensk hästnäring omsätter cirka 20 miljarder kronor per år och skapar arbetstillfällen motsvarande 10 000 heltidstjänster.

Spridningseffekterna på omsättningen från hela hästnäringen uppskattas till uppemot 26 miljarder. Det betyder att för varje krona som omsätts direkt inom hästnäringen kommer ytterligare en krona att omsättas i övriga samhället. Upp till 18 000 heltidstjänster tillkommer i samhället som spridningseffekter från hästnäringen. Man kan således hävda att var tionde häst i landet ger upphov till ett helårsarbete.

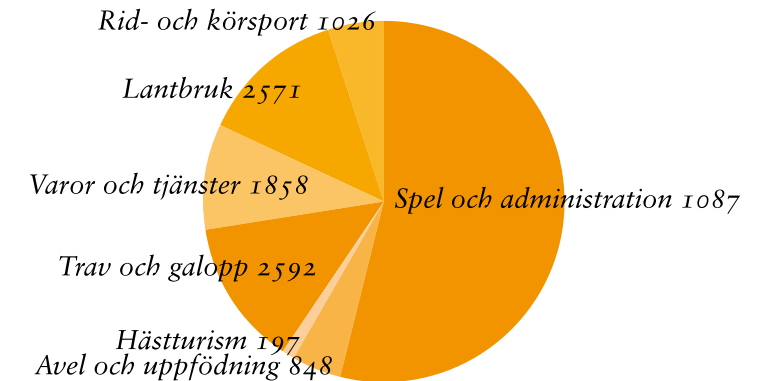

Svensk hästnäring bidrar med över 4 miljarder i skatteintäkter till offentlig verksamhet. En stor del av detta bidrag, 1,2 miljarder, utgörs av totalisator-skatten. Övriga skatteintäkter är inkomstskatter som betalas av dem som är sysselsatta inom näringen, varuskatter och mervärdeskatt på varor och tjänster.

Det ekonomiska bidraget från hästnäringens olika verksamhetsområden

Hästnäringen kan delas in i följande sju verksamhetsområden:

1. Trav och galopp
2. Rid- och körsport
3. Hästturism
4. Uppfödning och avel
5. Spel och administration
6. Varor och tjänster
7. Lantbruk

Direkt omsättning Mkr. Totalt 19968

Här följer en kort beskrivning av respektive verksamhetsområde, vad det omfattar samt exempel på kostnader och intäkter som bidrar till omsättningen.

- Trav och galopp
- A-tränare
- B-tränare
- Galopptränare
- Kuskar och jockeys
- Trav- och galoppbanor

Det finns runt 400 A-tränare och nästan 8 000 B-tränare inom travet. Inom galoppen finns det drygt 60 professionella tränare och 200 amatörtränare. Verksamheternas största intäktspost är träningsavgifter från hästägarna. De största kostnadsposterna är arbetskraftersättning för egen arbetsinsats och till höstskötare samt kostnader för foder.

Rid- och körsport

Ridskolor

Stortävlingar, inklusive de turismeffekter tävlingarna genererar

Ridskolornas intäkter härrör framför allt från privatpersoners betalning för ridlektioner. En mindre del av ridskolornas intäkter är kommunala förenings- och aktivitetsbidrag. Kostnaderna för ridskolornas verksamhet är i stor utsträckning lönekostnader samt kostnader för drift och underhåll. Intäkterna från arrangemangen är huvudsakligen entré- och sponsorintäkter.

Hästturism

Hästturism är en växande företeelse i Sverige. Omkring 500 företag använder sig helt eller delvis av häst i sin turistverksamhet. Ersättningen i relation till nedlagt arbete är i regel låg inom branschen, eftersom övriga kostnader för att driva verksamheten vanligtvis är höga.

Avel och uppfödning

Uppfödning

Stuterier

Avel i samband med uppfödning

De största intäktsposterna för företagen är språngavgifter, försäljning av hästar samt prispengar och premier. Arbetskraft är den största kostnadsposten, följt av foderkostnad.

Spel- och administration

AB Trav och Galopp (ATG)

Tidningar och journalister

Bransch- och intresseorganisationer

ATG:s verksamhet innefattar administration och fördelning av de medel som genereras till följd av totalisatorspel på trav och galopp. Huvuddelen av spelets omsättning går tillbaka till spelarna. Överskottet fördelas mellan staten (totalisatorskatt), de aktiva inom trav och galopp och omkostnader för administration av verksamheten. Undergruppen Tidningar och journalister innefattar ekonomisk aktivitet som genereras av tidningar och journalister med uppdrag att bevaka hästnäringen.

Varor och tjänster

Hovslagare

Veterinärverksamhet

Försäkringsbolag

Utrustning: hästsportartiklar och förbrukningsmaterial

Sluthantering och slakt

Transporter: trailers och transportföretag

Export av hästartiklar

Hovslagare omfattar landets yrkesutbildade hovslagare. Varje häst skos eller verkas i genomsnitt en gång var sjätte vecka. Kostnaderna för verkning och skoning varierar starkt över landet. De stora kostnadsposterna för gruppen är huvudsakligen lön och transportmedel. Med Veterinärverksamhet avses ekonomisk aktivitet till följd av behandling på häst av veterinärer och övrig vårdpersonal anslutna till kliniker och distriktsveterinärer. Försäkringsbolagens verksamhet fångas i modellen av mellanskillnaden mellan inbetalda premier och utbetalda ersättningar, vilket är den del av omsättningen som genererar ekonomiska spridningseffekter. Utrustning avser försäljning i handeln av olika typer av förbrukningsmaterial och hästsportsartiklar. Sluthantering och slakt innefattar verksamheter som syftar till att transportera och omhänderta kadaver samt transport och slakt av hästar till köttproduktion. Transporter omfattar dels försäljning av hästtransportfordon i handeln, dels försäljning av transporttjänster för häst. Export av hästartiklar inbegriper försäljning av hästartiklar som tillverkats i landet, men som har sin slutliga efterfrågan utomlands.

Lantbruk

Foder, strö och gödsel

Inackorderingar

Brukshästverksamhet

Beteshållning

Hästarnas försörjning med grovfoder, spannmål och betfor tillgodoses praktiskt taget helt från det svenska jordbruket. Inackorderingar omfattar den ekonomiska aktivitet som uppställning av hästar genererar i landet. Intäkterna från denna verksamhet täcker kostnader för kallhyra, el och vatten. Brukshästverksamhet fångar den ekonomiska aktivitet som genereras till följd av användning av häst i skogsbruk som ett alternativ till maskiner.

Hästens och hästnäringens politiska betydelse

Hästen och hästnäringen tillför vid sidan om de samhällsekonomiska värdena andra värden som oftast inte är så lätta att kvantifiera, men som har betydelse för vårt samhälle.

Statlig verksamhet delas in i politikområden. För varje politikområde fastställs mål och pengar anslås till den verksamhet som ska bidra till målluppfyllelsen. Indelning i politikområden syftar till att koppla samman mål, kostnader och resultat. Trots att hästen och hästnäringen inte är statlig verksamhet, bidrar näringen till att uppfylla målen på 12 av totalt 48 politikområden.

Inom följande område bidrar hästen och hästnäringen på ett positivt sätt till att nå målen.

Jämställdhetspolitik

Integrationspolitik

Folkrörelsepolitik

Ungdomspolitik

Handikappolitik

Folkhälsopolitik

Djurpolitik

Miljöpolitik

Näringspolitik

Regional utvecklings- och landsbygds politik

Forskningspolitik

Utbildningspolitik

Mer om hur hästnäringen bidrar till de politiska målen beskrivs i skriften *Hästen i politiken – betyder mer än du tror*, framtagen av Nationella Stiftelsen för Hästhållningens Främjande (www.nshorse.se). Där beskrivs även åtgärder som kan leda till att näringens bidrag till samhällsutvecklingen blir större i framtiden.

Kartläggning av antalet hästar

På Jordbruksverkets uppdrag genomförde SCB en större hästundersökning under 2004. Syftet var att uppskatta det totala antalet hästar i Sverige och deras geografiska spridning. Som man kan förvänta är antalet hästar korrelerat till antal personer. Län som har stor befolkning har också många hästar.

Län	Antal hästar skattning	%	Befolkning år 2003	Antal hästar per 1000 inv	% i förhållande till genomsn.
01 Stockholms	27029	10	1860879	14,5	48,1
03 Uppsala	8402	3,1	300518	28	92,6
04 Södermanlands	11351	4,2	260317	43,6	144,5
05 Östergötlands	14356	5,3	414897	34,6	114,7
06 Jönköping	11411	4,2	328656	34,7	115,0
07 Kronoberg	7345	2,7	177439	41,4	137,2
08 Kalmar	13197	4,9	234888	56,2	186,2
09 Gotlands	5787	2,1	57535	100,6	333,3
10 Blekinge	3760	1,4	149899	25,1	83,1
12 Skåne	35587	13,1	1152673	30,9	102,3
13 Hallands	10682	4	281392	38	125,8
14 Västra Götalands	44789	16,5	1514952	29,6	98,0
17 Värmlands	10882	4	273540	39,8	131,8
18 Örebro	10568	3,9	274002	38,6	127,8
19 Västmanlands	11580	4,3	260124	44,5	147,5
20 Dalarnas	9179	3,4	276523	33,2	110,0
21 Gävleborgs	8971	3,3	276849	32,4	107,4
22 Västernorrlands	7249	2,7	244101	29,7	98,4
23 Jämtlands	5063	1,9	127647	39,7	131,4
24 Västerbottens	7961	2,9	255958	31,1	103,1
25 Norrbottens	5724	2,1	252868	22,6	75,0
Hela riket	270872	100	8975657	30,2	100

Sammantaget visar tabellen att hästantalet är starkt kopplat till invånarantalet. Stockholms och Gotlands län avviker dock från detta mönster.

Det genomsnittliga antalet hästar per 1 000 invånare uppgår till 30,2. För att få ett enkelt mått på den geografiska spridningen har i kolumnen längst till höger det genomsnittliga hästantalet per 1 000 invånare för respektive län dividerats med 30,2. En procentsiffra över 100 indikerar att hästantalet räknat

per invånare är relativt högt i länet medan det omvända gäller om procenttalet ligger under 100.

Antalet hästar följer invånarantalet

Samtliga län utom tre ligger i intervallet 75-150 procent, vilket kan bedömas som en måttlig spridning med tanke på olikheter i förutsättningar mellan länen. Kalmar län ligger något högre än 150 procent, medan Stockholms och Gotlands län avviker kraftigt från genomsnittet. Stockholms län ligger klart under genomsnittet, vilket torde förklaras av att det är ett extremt storstads-län med relativt dåliga förutsättningar för hästhållning. Trots detta är Stockholms län det tredje största hästlänet, vilket visar att det finns intresse för hästhållning även här. Bland annat är ridskoleverksamheten relativt stor i länet.

Gotlands län är ett befolkningsmässigt litet län med hög hästtätthet. En del av hästarna används i turistverksamheter av olika slag. Traditionellt har också hästintresset varit stort i länet.

Hästens betydelse i kommunen

Hästen och hästnäringen har stor betydelse för utvecklingen på en rad olika områden på kommunal nivå. Miljö och fritid är de områden inom kommunen som kanske mest förknippas med häst, men hästen och hästnäringen har även betydelse för näringslivet, i samhällsplaneringen, inom hälsa och omsorg, i skolan, för räddningstjänsten och inom turismen.

SCB:s undersökning riktad till kommuner och länsstyrelser

På Jordbruksverkets uppdrag genomförde SCB 2004 en undersökning riktad till kommuner och länsstyrelser angående deras kännedom om hästhållningen i sina respektive områden. Undersökningen genomfördes i form av en enkät till samtliga kommuner och län.

Av de totalt 202 kommuner som besvarade enkäten uppgav 89 att de hade genomfört fullständiga kartläggningar av hästhållningen under de senaste åren. Resterande 113 uppgav att de endast gjort mindre omfattande inventeringar eller inga alls. Av de 89 kommuner som uppgivit att de hade god kännedom om hästhållningen var det bara 25 som ansåg sig ha god kännedom om antalet hästar i sina kommuner. Övriga ansåg sig ha god kännedom om vilka fastigheter det fanns hästar på, utan att veta hur många hästar som fanns där. Slutsatsen från undersökningen är att graden av kännedom om

hästhållningen varierar starkt mellan olika kommuner. Några tycks ha god kännedom om hästhållningen, men i ännu fler fall är kunskapen ofullständig. Kommunernas målsättning var heller inte alltid att få fullständig kunskap om all hästhållning, de inriktar sig främst på de större hästhållarna och på den hästhållning som sker inom jordbruket i samband med annan djurskötsel. Geografiskt utbredda landsortskommuner tycks ha svårare än små kommuner och storstadskommuner att hålla uppgifterna aktuella.

Kommunal kartläggning

Kunskap och kommunikation

I takt med hästnäringens tillväxt ökar behovet av dialog mellan hästnäringens företrädare och kommunernas tjänstemän och politiker. Under 2006 genomförde Nationella Stiftelsen för Hästhållningens Främjande projektet ”Hästens lokala betydelse och potential – samarbetsprojekt mellan hästnäringen och kommuner för att främja hästföretagande”. Syftet med projektet var att bidra till utvecklingen av den lokala hästnäringen, vilket bland annat förutsätter ett samarbete mellan kommun och hästnäring. För att minska problemområdena samt belysa vikten av att se hästen som en del av samhället är det viktigt att sprida information om och öka kunskapen om hästen som näring bland kommuntjänstemän och politiker.

Fem kommuners näringslivskontor deltog i projektet. De deltagande kommunerna fick hjälp med att kartlägga den lokala hästverksamheten och utforma en handlingsplan. Det mest positiva utifrån deltagarnas perspektiv var mötet med näringen. Varje kommun bjöd in näringen till ett möte. Uppslutningen till dessa möten var god. Såväl företagare som kommuntjänstemän och politiker deltog. Företagarna uppskattade att få möjlighet att höra om kommunernas arbetssätt och planer för framtiden. Kommunerna blev positivt överraskade av den framtidstro och utvecklingspotential som näringen gav uttryck för. På samtliga möten under projektet var stämningen god och företagarna positivt inställda till att kommunerna arrangerade ett möte och visade intresse för deras behov och utveckling.

I projektet togs en arbetsmetod fram för att kartlägga och analysera hästverksamhet på kommunal nivå. Metoden syftar till att höja kommunens kunskap om hästnäringen och tillsammans med näringen arbeta fram en handlingsplan med åtgärder för att gynna näringens utveckling och lösa de problem som kan finnas.

Här följer en beskrivning av de sex stegen metoden omfattar.

Kartläggning

Steg 1: Först och främst gäller det att ta fram ett adressregister över företag med anknytning till häst samt uppskatta antalet hästar i kommunen. Genom att ta hjälp av kommunens miljökontor samt av distriktsveterinär kan kommunen få fram ett ungefärligt hästantal. Många av de kommuner som redan har kartlagt antalet hästar har gjort detta genom att helt enkelt åka runt och räkna, för att få fram ett mer exakt resultat. Vilken metod som är mest lämplig beror på kommunens storlek och behovet av att få fram en exakt siffra. Att åka runt och räkna är en kostsam process, men den ger god överblick.

Företagens adresser hittas med hjälp av register hos miljökontoret, fritidsförvaltningen och näringslivskontoret. Utöver kommunernas egna register kan man använda sig av Gula sidorna och söka på hemsidor. De olika företagsinriktningar som förknippas med häst kan användas som sökord.

Dessa företagsinriktningar räknas till hästnäringen:

Travträning

Galoppträning

Uthyrning av stallplats/lösdrift/bete

Foderproduktion

Foderförsäljning

Ströproduktion

Ströförsäljning

Rid- och körutbildning

Hästutbildning

Hästurism/ridlägerverksamhet

Tävlingsridning/körning

*Försäljning av hästutrustning**

*Tillverkning av hästutrustning**

Transportering av häst/uthyrning av hästtransport

Slakteriverksamhet (inkl. transportering till slakt)

Försäkringsverksamhet

Veterinärverksamhet

Hovslageriverksamhet

Ridskoleverksamhet

Gödselentreprenad

Avelsverksamhet (stuteri)

Större evenemangs- och tävlingsarenor

Brukskörning

Friskvård för häst (massage, homeopati, tandläkare, etc.)

Juridik och ekonomi för häst

Mäkleri av hästgårdar

Vård och omsorg (ridterapi)

*I utrustning ingår kringprodukter som borstar, täcken, sadlar, hästtransporter, vagnar, skrittmaskiner etc.

Enkät

Steg 2. För att få en uppfattning om vilka företagarna är, företagens inriktning, omfattning och utvecklingsmöjligheter, kan det vara bra att använda sig av en enkät. Projektet ”Hästens lokala betydelse och potential” ställde frågor om företagarnas socioekonomiska bakgrund. Motivet var att företagarnas bakgrund har betydelse för verksamheternas struktur och utseende. I enkäten ingick det frågor om företagarnas bakgrund genom fyra variabler: kön, ålder, utbildningsnivå och huvudsaklig sysselsättning. Genom att även fråga om företaget (bolagsform, omsättning, antal anställda etcetera) framkom information som kunde ligga till grund för en analys av näringens omfattning, struktur och eventuella samband med de socioekonomiska variablerna. Enkäten avslutades med frågor om företagarnas uppfattning om att verka i kommunen och vad som förhindrar och möjliggör en utveckling. Enkätfrågorna finns att ladda ner från www.nshorse.se.

Deltagande kommuner i projektet valde att skicka ut enkäten tillsammans med ett följebrev och därefter en påminnelse. Svarsfrekvensen på enkäten var skiftande. I genomsnitt låg svarsfrekvensen för deltagande kommunerna runt 45 procent. Att ringa runt till företagarna kan ge högre svarsfrekvens.

Näringslivsträff

Steg 3. För att få kontakt med näringen och möjlighet att inleda samverkan kan kommunen bjuda in hästnäringen till en diskussions- och informationsträff. Det är bra om kommunala tjänstemän och politiker från flera avdelningar och nämnder deltar, eftersom hästen påverkar många av kommunens ansvarsområden. Om enkätundersökningen är bearbetad kan redovisning av resultatet vara en punkt på dagordningen samt ge underlag för diskussion.

Karta

Steg 4. Det fjärde steget i modellen innebär att kommunen för att få en överblick över hästverksamheten tar fram en karta där hästarna, ridleder, ridhus

och företagen markeras. Kartan är ett viktigt verktyg i kommunens arbete med att planera för hästen i samhället, till exempel när ridlingor, nya bostadsområden, vägar och industriområden planeras. Även Räddningstjänsten har behov av att veta var stallen finns, för att snabbt komma till undsättning vid till exempel en brand. Kartan är även användbar för de företagare som behöver sondera marknaden och hitta presumtiva kunder till sina företag.

Analys

Steg 5. När kartläggningen är klar och enkätsvaren sammanställda är det dags att göra en analys utifrån svaren och det som framkommit från mötet. I analysen är det viktigt att beskriva nuläget och ge förslag till åtgärder.

Exempel: Gävle kommuns analys av hästnäringen gällande åker, beten och hagmarker.

Nuläge

I takt med att antalet mjölkkor minskar så ökar hästens betydelse för att hålla landskapet öppet. I Gävle kommun finns idag endast 10 aktiva mjölkbönder, varav flera står i begrepp att upphöra med sin mjölkproduktion.

Många hästar i kommunen saknar eller har inte tillräckligt stora arealer för betes- och rasthagar. Det visar sig i hårt betade och söndertrampade hagar, samtidigt som stora arealer i kommunen håller på att växa igen. Önskvärt vore att fler hagar och större arealer kunde användas för bete. De nya djur- och markägarna saknar också ofta kunskap om skötsel av betes- och åkermark. Det handlar oftast om överbetning, men även om lagar och regler kring ogräsbekämpning och gödselspridning, hantering av avmaskningsmedel, stängsling och betesplanering.

Arealen betes- och hagmark i Gävle kommun är cirka 535 hektar och den öppna åkerarealen är 5 140 hektar. Totalt är det 5 675 hektar öppet odlingslandskap. (En hektar = 10 000 kvm.)

Hästarnas behov av areal för både bete och foderproduktion är en dryg hektar per mule, vilket betyder att hästarna skulle ta cirka 2 500

- 3 000 hektar öppen mark i anspråk.

Hästarnas behov av enbart betesmark är cirka 0,3 - 1 hektar beroende på vilket typ av bete det är. Det innebär ett behov av cirka 700-2 500 hektar betesmark för hästarna i Gävle kommun.

En betydande del av hästarnas foder kommer från andra län och även från utlandet. Detta gäller framför allt kraftfodret, men även en hel del grovfoder köps utifrån. Önskvärt vore att hästarnas foder också producerades i närområdet.

Förslag till åtgärder:

- Planera tillräckligt med mark till hästgårdar.

- Viktigt med klara riktlinjer då det gäller antal betande djur per hektar. Speciellt viktigt i naturbetesmarker.

- Ett samarbete mellan markägare och hästägare är t.ex. en betesförmedling.

- Kurskvällar om landskapsvård för häst- och markägare. Maskinring Gästrikland, en samverkansförening av lantbrukare och entreprenörer, kan vara en lämplig organisation för service och skötsel av vallar, hagar och beten.

- En affärsidé kan vara att erbjuda service och skötsel av vallar, hagmarker, betesmarker och stängsel.

Handlingsplan

Steg 6. Analysen avslutas i en konkret handlingsplan. Sätt gärna ihop en arbetsgrupp bestående av både företagare och representanter från kommunen som får till uppgift att diskutera fram handlingsplanen så den blir förankrad både i kommunen och näringen. Förtydliga handlingsplanen genom att dela upp kommunens och näringens åtaganden. Om det är möjligt, sätt gärna in åtgärderna i en tidsaxel för att tydliggöra processen och minska eventuella missförstånd kommunen och näringen sinsemellan.

Exempel: Gävle kommuns åtagande i handlingsplanen från 2006 gällande häst:

- Informera alla förvaltningar och kommunpolitiker om resultatet av projektet och hästens utvecklingspotential.
- Sätt ihop en grupp som ska arbeta med ridslingsor/ridvägar.
- Sprid och använd översiktskartan på var hästarna, anläggningarna och företagen finns.
- Planera och anlägg trafiksäkra motionsslingor för ryttare och kuskar.
- Ordna så att barn och ungdomar kan ta sig tryggt mellan stallet och hemmet.
- Räkna med hästföretagarna i kommunens utveckling.
- Stötta företagare i deras utveckling genom att ta med hästnäringen i samhällsplaneringen. Här vill man se tydliga och offentliggjorda regler så att man törs investera i ett mer långsiktigt perspektiv.
- Planera för hästen i samhället. Sätt tydliga gränser för var man får och inte får hålla häst i syfte att minska konflikter mellan hästägare och omgivningen.

Fakta och information har hämtats från:

Kartläggning och analys av hästverksamhet i Sverige, 2005, Per Persson, SJV

Hästen i politiken, 2006, NS

Hästnäringens samhällsekonomiska betydelse i Sverige, 2004, Dag Johansson, SLU

SvRF, www.ridsport.se

STC, www.travsport.se

Hästkraft, 2007, Mariana Femling, Gävle kommun

Hästens lokala betydelse och potential, 2006 Bibbi Bonorden, NS

